

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Урысые Федерацием и Президент и Указ

Урысые Федерацием икъэралыгъо наградэхэр афэгъэшъошэгъэным ехылаагъ

Экономикэмрэ финанс Иофшэнымрэ гъэхъагъэхэр зэрашишъыгъэхэм фэшI щытхъуцIэу «Урысые Федерацием изаслуженнэ экономист» зыфиорэр Цепэ Надеждэ Константин ыпхъум — акционер обществэ зIухыгъэу «Урысые мэкъумэщ банкым» и Адыгэ регион къутамэ идиректор фэгъэшъошэгъэнэу.

Урысые Федерацием и Президентэу
Дмитрий Медведев

Москва, Кремль
мэкъуогъум и 17, 2010-рэ илъэс
N 758

Орден кыыфагъэшъошагъ

Урысые Федерацием и Президентэу Дмитрий Медведевыр зыкIэтхэжыгъэ унашъом диштэу АР-м и Апшэрэ суд итхъаматэу Трэхъо Аслъан «Щытхъум иорден» зыфиорэр кыыфагъэшъошагъ. Мыщ фэгъэхъыгъэ торжественнэ зэхэхъэу Правительствэм и Унэ тыгъуасэ щыкIуагъэм кыыщыгущылаагъ Адыгэ Республикэм и Президентэу ТхъакIуцынэ Аслъан.

ШIэгъэн фаехэм атегушылаагъэх

Урысые политическэ партией «Единая Россия» зыфиорэм и Адыгэ шъолъыр къутамэ иполитсовет тыгъуасэ зичэзыу зэхэсыгъо илаагъ. Ащ хэлэжъагъ АР-м и Президентэу, партией и Апшэрэ Совет хэтэу ТхъакIуцынэ Аслъан.

Зэхэсыгъор кызыIуихыгъ ыкIи зэрицагъ политсоветым и Секретарэу Ицэ Мухамэд. КIэу лъэхъаным кызыдихъхэрэм къэралыгъор зэратегъаштым «Единая Россия» илахъэу хишIыхъаштым, партией зэнэкъокъоу азыфагу илъым зызыщиушъомбгъурэ лъэхъаным илофшIагъ нэмыкIэу зэрэзэхъишъомбгъурэ афэгъэхъыгъэу ар къэгъушылаагъ, партией и Генсовет изэхэсыгъоу зыхэлэжъагъэм Иофыгъоу кыышIагъыгъэхэм ащигъэгъозагъэх. Ащ кызызэриуагъэмкIэ, Урысыем исубъектхэм якъэлэ шъхъалэхэм ягъогухэр зэрагъэцкIэжышIагъэм ипроект Генсоветым ыгъэхъа-зырыгъ. ПстэумкIи сомэ миллиард 16 ащ пэIуагъэхъашт. Адыгеим икъэлэ шъхъалэу Мыекъуапи проект кыдыхэлъытагъ. Ащ игъогухэм апае сомэ миллиони 150-рэ къатIупшышт. Джащ фэдэу нэмыкI проектэу агъэхъазырыгъэхэм ахэлэжъэн амал тиреспубликэ иI. Партией ипроектхэм къадыхэлъытагъэу физкультура комплекс Мыекъуапэ щагъэуцунэу агъэхъа-зыры. Ицэ Мухамэд кызызэриуагъэмкIэ, ар зышIа-шIышт чIыпIэр агъэнэфагъ, ищыкIэгъэ тхылъхэр хъа-зырых, республикэ бюджетым кыыхъыгъэ ахъшэу пэIухъаштыр къатIупшыгъ, подрядчикэу зышIыштыр зэнэкъокъуагъ кыыхахыгъ.

Нэужым политсоветым и Секретарэ иапэрэ гуадзэ зэхэсыгъом щыхадзыгъ. НахъыпэкIэ а ИнатIэм Iу-тыгъэ Владимир Саможенковыр ежэ илъэIуагъ Iу-кIыжыгъ. Ащ ычIыпIэ хадзыгъ АР-м и Премьер-министрэу КъумпIыл Муратэ.

Джащ фэдэу 2011-рэ илъэсым, гъэтхэпэм и 13-м АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатхэм яхэ-дзынхэу щыIэштхэм язэхэщэнкIэ «Единая Россия» и Адыгэ шъолъыр къутамэ ихэдзэкIо штаб зэрагъэп-сыштым, хэдзэкIо комиссиехэр районхэмрэ къалэхэмрэ зэрагъэзэхъаштыр, ТэхъутэмыкIое районмкIэ Инэм поселкэ коим идепутат ихэдзынхэу мы илъэсым ичъэпыогъу мазэ щыIэштхэм зэрахэлэжъэштхэм, нэмыкIхэм атегушылаагъэх.

ХЪУТ Нэфсэт.

Илъэс зэкIэлъыкIохэм профессионализмэгъэхэ хэлъэу зилофшIэн зыгъэцкIэрэ А.Трахъом республикэм ипашэ кы-фэгъушылаагъ. Республикэр ылъэ теуцоным ыкIи хэхъоныгъэхэр ышIынхэм ащ илахышIу зэра-хэлъыр кыыхигъэшыгъ. Къэралыгъом ипашэ иунашъокIэ АР-м и Апшэрэ суд итхъаматэ кы-фагъэшъошэгъэ орденыр нэу-

жым ритыжыгъ. Псауныгъэ пы-тэ иIэу, игъэхъагъэхэм къашы-мыкIэу ыпэкIэ лъыкIогъэнэу фэ-лъэлаагъ.

Сыд фэдэрэ лъэныкIокIи суд системэм IэпыIэгъу кыфэхъурэ республикэм ипашэ зэрэфэрэзэр нэужым гушыIэ зыштэгъэ Трэхъо Аслъан кылаагъ. Адыгеим хэ-хъоныгъэхэр ышIынхэм тапэкIэ ишIыпкъэу зэрэпылгыштыр, рес-

публикэм щыпсэурэ цIыфхэм яфитыныгъэхэр къэухъумэгъэн-хэм зэрэдэлэжъэштыр ипшъэрыл-шъхъалэхэм ащышIхэу кыгъэнэ-фагъэх.

Зэхэхъэм хэлэжъагъэх федераль-нэ инспектор шъхъалэу Лылуужыу Адамэ, АР-м иминистрэхэм я Кабинет хэтхэр, правэухъумэкIо органхэм япашэхэр.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Зэрэздэлэжъэштхэ шIыкIэхэм атегушылаагъэх

Адыгэ Республикэм и Президентэу ТхъакIуцынэ Аслъан общественнэ движенией «Адыгэ Хасэм» илIыкIохэм тыгъуасэ зэIуагъэу адыриуагъ. Непэ ахэр зыгъэ-гумэкIыхэрэм, бгъуитIур зэрэздэлэжъэн алъэIышIт лъэныкIохэм, нэмыкI Иофы-гъохэм атегушылаагъэх.

Республикэм ис цIыф лъэпкъ зэфэшъафхэм якультурэ, абзэ къаухъумэнхэмкIэ шIэгъэн фа-ехэм, хэбзэнчъэу зекIорэ кIуачIэхэм апэуцужы-гъэным пае анахъэу уналэ зытебгъэтын фэе лъэ-ныкIохэм Адыгэ Хасэм хэтхэр къащыуцугъэх, гъэнэфагъэхэу щыт яшIошIхэри къауагъэх.

Ащ фэдэ екIолIагъ ТхъакIуцынэ Аслъани дыригъэштагъ.

— Непэ лъэпкъ е дин зэхэдз тымышIэу, тызэгурылоу, тило зэхэлъэу Иоф зэдэгъэн фае, — кылаагъ республикэм ипашэ. — Джащ фэдэу тиныбжыкIэхэр наркоманией, аркъым, щыIэныгъэм нэмыкI тхъамыкIагъоу кызыди-хъыхэрэм апышIагъэхэ мыхъунхэм фэшI ахэм тэ-рэзэу Иоф адэгъэн фаеу сэлъытэ. АщкIэ хэбзэ органхэмрэ общественнэ организациехэмрэ джы-ри ашIэнэу апэ илъыр макIэп. ЗэфышIытыкIэ дэгъоу республикэм ис цIыф лъэпкъ зэфэ-шъафхэм азыфагу илъыр зэщызыгъакъо зышIоигъохэм тызэгъусэу тапэшIуекIошт. Нэ-мыкI упчIэу, Иофыгъоу къэуцухэрэр зэшIохыгъэ хъунхэм пае амалэу щыIэмкIэ IэпыIэгъу тыкы-шъуфэхъуэзэ тшышIт.

ЗэIуагъэу зэрэрекIокIыгъэм бгъуитIур ыгъэ-рэзагъ, зэпхыныгъэу яIэр тапэкIи агъэпытэзэ зэдэлэжъэнхэу унашъо ашIыгъ.

(Тикорр.).

Адыгэ Республикэм и Президент фэкIо

Лытэныгъэ зыфэтшIыр
Аслъан Кытэ ыкIор!

Псауныгъэр гъэпытэгъэным фытегъэпсыхъэ-гъэ гъэмэфэ лагерхэу Адыгэкъалэ иеджа-пIэхэм ащызэхашагъэхэм тикIэлэцIыкIухэм дэгъоу зызэрашагъэпсэфыгъэм пае лъэшэу ты-зэрэпфэрэзэр къэтIо.

КытIэхъухъэхэрэм узэрафэгумэкIырэм ишIуагъэкIэ кIэлэцIыкIу 550-мэ ащ фэдэ ла-герхэм зашагъэпсэфыгъ ыкIи япсауныгъэ нахъ агъэпытагъ. Ахэр дэгъоу агъэшхагъэх, Иофтхъэбзэ гъэшIэгъоныбэ афызэхашагъ, нахъ псыхъагъэ хъугъэх.

Къалэм иучреждениехэу гъэсэнэгъэ агъэгъо-тыгъэным фытегъэпсыхъагъэхэм ренэу уналэ зэратетым, IэпыIэгъу узэрафэхъурэм апае тып-фэрэз, тикIэлэцIыкIухэр гъэсэгъэнхэмкIэ ыкIи пIугъэнхэмкIэ зэкIэ пфэлэIыштыр ошIэ.

Тигупсэ республикэ нахъ зэтэгъэпсыхъагъэ хъуным пае ублэпIэшIу пстэуми гъэхъэгъэ ин-хэр ащыпшIынхэу пфэтIо. Псауныгъэ пытэ, насып, щыIэкIэшIу уиэнхэу тыпфэлъагъ.

МОУ-у «НОШ N 6» зыфилоу Адыгэкъалэ дэтым щеджэхэрэм янэ-ятэхэу: М.А. Жэ-нэлI, М.А. Къэбэртат, А.З. Чэтыжэ, А.Р. Пшыпый, И.В. Щербачева, Т.А. Шъхъа-щэкъу.

АР-м иминистрэхэм я Кабинет иунашъу

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашъоу «Цыфым ипсауныгэкIэ шынагъоу цыт IофшIэнхэр зыгъэцакIэхэрэм мазэ къэс ахъщэ IэпыIэгъоу аратыштым игъэнэфэнрэ ар зэралэкагъэхъашт шIыкIэмрэ яхъылагъ» зыфилоу N 65-р зытетэу 2005-рэ илъэсым мэлылфэгъум и 25-м кыдэкIыгъэм зэхъокIыныгъэ фэшIыгъэным фэгъэхъыгъ

ДжырэкIэ кIуачIэ зилэ законодательствэм диштэу шIыгъэным пае Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет унашъоу ешIы:

1. Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашъоу «Цыфым ипсауныгэкIэ шынагъоу цыт IофшIэнхэр зыгъэцакIэхэрэм мазэ къэс ахъщэ IэпыIэгъоу аратыштым игъэнэфэнрэ ар зэралэкагъэхъашт шIыкIэмрэ яхъылагъ» зыфилоу N 65-р зытетэу 2005-рэ илъэсым мэлылфэгъум и 25-м кыдэкIыгъэм (Адыгэ Республикэм изаконодательствэ зэхъуагъэхъэр, 2005, N 4) зэхъокIыныгъэ фэшIыгъэнэу, я 2 — 4-рэ пунктхэм кIуачIэ ямыIэжъу лъытэгъэнэу.

2. Заштэрэ мафэм шыублагъэу мы унашъом кIуачIэ илэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу КЪУМПЫЛ Мурат кь. Мыекьюапэ, мэкьюогъум и 16, 2010-рэ илъэс N 109

Зэнэкъокъур рагъэжъагъ

Хэгъэгъу зэошхом Теклоныгъэр кызышы-дахыгъэр илъэс 65-рэ зэрэхъугъэм фэгъэхъыгъэу шыIэныгъэм чIыплэ кIин ригъэуцогъэ кIэлэцIыкIухэм азыфагу шызэхаштэгъэ республикэ зэнэкъокъоу «Я плюс мир вокруг меня» зыфилоурэ мэкьюогъум и 10-м кызызIуахыгъ. КIэцакIо ащ фэхъугъэх Адыгэ Республикэм ныбжыкIэ IофхэмкIэ и Комитетрэ МыекIопэ ыкIи Адыгэ Епархиерэ.

Зэнэкъокъум хэлажъэхэрэм номинации зэфэшхъафхэмкIэ ясэнаушыгъэ ашъэтышт.

АР-м ныбжыкIэ IофхэмкIэ и Комитет итхъаматэу Къэрэтэбнэ Мыхъамодэ, чыристан диным илIыкIохэр социальнэ Ыгъыплэу «Очаг» зыфилоурэм бэмышIэу шылагъэх. Сабыйхэм

яшыIэкIэ-псэукIэ непэ зыфэдэм, ахэм гъэхъагъэу ашIыхэрэм хъакIэхэм защагъэгъозагъ.

Комитетым иупчIэжъэгъоу Светлана Волковам кызырэхигъэшыгъэмкIэ, мы зэнэкъокъур яплэнэрэу тиреспубликэ шызэхашт. Пшъэрылъ шъхъаIу иIэр сэнаушыгъэ зыхэлъ кIэлэцIыкIухэр кыыхгъэшыгъэнхэр, ахэм сьд фэдэрэ лъэныкIохэм

IэпыIэгъу афэхъугъэныр арых. Илъэс къэс мы Iофтхъабзэм хэлажъэхэрэм япчъагъэ хэпшIыкIэу хэхъо.

ЗэхэцакIохэм зэрагъэнэфагъэмкIэ, зэнэкъокъум изэфэхъысыжъхэр шышъхъIум и 10-м ашIыштых, теклоныгъэр зыфагъэшъуашэхэрэм шIухъафтын лъаплэхэр аратыштых.

ШIДАА-м ипрезидиум изэхэсыгъу

ШIэныгъэхэмкIэ Дунэе Адыгэ Академием ипрезидиум изегъэушъомбгъугъэ зэхэсыгъоу джырэблагъэ Налщык шылагъ. 2010-рэ илъэсым иапэрэ илъэсынъыко академием IофшIагъэу цыриIэхэр зэхэсыгъом шызэфэхъысыжъыгъэх. ШIэныгъэлэжъхэм здегъэштэныгъэ ахэлэу адыгэ тарихым иIофыгъохэмкIэ президиумым дэжъ шыIэ адыгэ научнэ гупчэм хэтыштыхэр агъэнэфагъэх. Ащ ипэшэнэу

хадзыгъ ШIДАА-м ичлен-корреспондентэу Хъоткьо Самир.

Зэхэсыгъом шIэныгъэлэжъу энциклопедиеу «Черкесы» зыфилоурэм Iоф зэрэдашIэрэм фэгъэхъыгъэ къэбархэм, Международнэ адыгэ ассоциацием ипрезидентэу Ажбахъо Къэншъэобый кыIуагъэм.

ШIДАА-м и Адыгэ шIэныгъэ гупчэ ипрезидиум итхъаматэу, академикэу Бырсыр Батырбий Адыгэ шIэныгъэ гупчэм науч-

нэ-зэхэщэн Iофыгъоу 2010-рэ илъэсым зэрихъагъэхэм якIэухэм кыатегушылагъ.

А зэхэсыгъом шIэныгъэлэжъу Хъоткьо Самир итхыгъэу «Цивилизация Кабарды», «Бэслэныер — Щэрджэсым илъэмыдж», академикэу Едыдж Батырай итхыгъэу «Черкесы-адыги в рисунках европейских художников XII — XIX веков» зыфилохэрэм ялэтегъэуцо шылагъ.

(Тикорр.).

01-м къеты

Илъэсэу тызыхэтыр кызыыхъагъэм кышыублагъэу пстэумкIи гъогогъуи 154-рэ республикэм машIо кышыыхъугъ, ахэм нэбгырэ 15 ахэклодагъ, 7-мэ шъобж зэфэшхъафхэр атещагъэхэ хъугъэ, сомэ миллион 13-рэ мини 124-рэ зэрар кыыхыгъ. БлэкIыгъэ тхъамафэр пштэмэ, гъогогъуи 4 машIом зыкызызэриштагъэр, зи ахэклодагъэп ыкIи зыми шъобж тещагъэ хъугъэп.

ГушыIэм пае, блэкIыгъэ тхъамафэм Адыгэкъалэ автомобилэу ВАЗ 21099-м кышыкIэнэгъагъ, зышари хэклодагъэп, ау транспортым иягъэ ригъэкIыгъ. МашIор кызыыхъагъэмрэ зэрарэу кыыхыгъэмрэ агъэунэфых мы мафэхэм. Кошхъаблэ дэт чэтэхъо фабрикэу «Восток» зыфилоурэм иунашъхэрэ ипсэуалэхэм ашышхэмрэ машIом хэстыхъагъэх. МэшIотхъуабзэм зэрэфэмысакыгъэ-

хэр ары кызыыхъагъэмрэ, зиIэшIагъэр агъэунэфыгъэгъоп. Мыекьюапэ иурамэу Краснооктябрьскэм тет унэхэм ашыш машIоу кышыыхъугъэми унэгъо псэуалэхэм ашышхэр хэстыхъагъэх. Красногвардейскэ районым ит селоу Белое зыфилоурэм шыпсэурэ унагъом икьакъыр-чэтэщ зэхэт кыкIэнэгъагъ. МашIор кызыыхъагъэмрэ зэрарэу кыыхыгъэмрэ агъэунэфых.

МашIор къэмыхъуным лъыплъэрэ къулыкъум бюджет организациеу, бизнес цыкIум ыкIи гурытым яобъектхэу пстэумкIи 1181-рэ зеушIыкIум, хэукъоныгъэу 13130-рэ кыыхагъэшыгъ. Ахэм япащэхэм а хэукъоныгъэхэр зэрэдагъэзыжъынхэ фаем фэгъэхъыгъэ тхылъ 864-рэ афарагъэхъыгъ, ащ ипроцент 71-р ары мы мафэм ехъулIэу агъэцэкIагъэр. ПстэумкIи къулыкъум иIофышIэхэм протокол 929-рэ зэхэгъэуцагъ, сомэ миллионрэ мини 198-рэ тазыр атыралъхъагъ. Объектхэм яIофшIэн кызырагъэуцуштым фэгъэхъыгъэ протокол 86-рэ судхэм афарагъэхъыгъ, 42-мэ непэ Iоф ашIэрэп.

Татьяна ОЧКАСОВА. МашIор къэмыхъуным лъыплъэгъэнымкIэ къэралыгъо инспектор.

ГЪЭСТЫНЫПХЪЭ ШХЪУАНТИЭР

«Газпромыр» ыпэкIэ нахъ чыжъэу маплъэ

ОАО-у «Газпромым» зэкIэ иакционерхэр зыхэлэжъэхэрэ илъэс зэIуэкIэ мэкьюогъум и 25-м илагъ. Ащ ипэгъокIэу «Газпромым» ипресс-гупчэ ОАО-у «Газпромым» и Правление хэтэу, маркетингымкIэ, газыр ыкIи углеводород чъагъор переработкэ шIыгъэнхэмкIэ Департаментым ипащэу, ООО-у «Межрегионгазым» игенеральнэ директорэу К. Г. Селезневимрэ ОАО-у «Газпромым» излектроэнергетическэ сектор ыкIи электроэнергетикэм имаркетинг хэхъоныгъэхэр ягъэшIыгъэнхэмкIэ ГъэIорышIаплIэм ипащэу, ООО-у «Газпром электрохолдинг» зыфилоурэм игенеральнэ директорэу Д. В. Федоровимрэ темэу «Газыр кIоцI бэдзэршIыплIэм IэкIэгъэхъэгъэныр. Урысыем ирегионхэм газификациер ащылтыгъэкIотэгъэным и Программэ гъэцэкIэжъыгъэныр ыкIи электроэнергетикэмкIэ «Газпромым» стратегиеу ыгъэнафэхэрэр» зыфилоурэмкIэ пресс-конференцие шызэхаштэгъагъ.

К. Г. Селезневим кызыриIотагъэмкIэ, «Газпромым» хэхъэрэ предприятие Купым зыпкытэу ыкIи зэпыу фэмыхъоу гъэстыныпхъэ шхъуантIэр гъэфедакIохэм 2009-рэ илъэсым алэкигъэхъагъ. ОАО-у «Газпромым» кычIишыгъэ ыкIи нэмыкI организациехэм кыатыгъэ газым шыщэу кIоцI бэдзэршIыплIэм ООО-у «Межрегионгазым» 2009-рэ илъэсым газ кубометрэ миллиард 287,7-рэ шыIуигъэкIыгъ. Ар 2008-рэ илъэсым газэу IуагъэкIыгъэм проценти 5-кIэ нахъ макI.

Тызыхэт илъэсым иапэрэ квартал ООО-у «Межрегионгазым» гъэфедакIохэм газ кубометрэ миллиард 107,5-рэ афитIупшыгъ, блэкIыгъэ илъэсым джащ фэдэ ипалъэ елгытыгъэмэ, ар проценти 7,5-кIэ нахъыб. Гъэстыныпхъэ шхъуантIэр нахъыбэу зыгъэфедакIохэрэм ашышых унагъохэр, коммунальнэ комплексыр, металлургиер ыкIи электроэнергетикэр. УФ-м и Правительствэ номерэу 333-рэ зытетэу ышIыгъэ унашъом ыгъэнэфэрэ шапхъэхэм атегъэпсыкIыгъэу газ кубометрэ миллиард 8 алэкагъэхъагъ, блэкIыгъэ илъэсым иапэрэ квартал афатIупшыгъагъэм ар проценти 5,5-кIэ нахъыб.

«Газпромым» хэхъэрэ предприятие Купым Урысыем газыр шыIуигъэкIыгъэным кыкIэкIогъэ ахъшэу (НДС-мрэ акцизхэмрэ хэмытхэу) кыIэкIэхъагъэр 2008-рэ илъэсым елгытыгъэмэ, проценти 4,3-кIэ нахъыб е сомэ миллиард 494,9-рэ. КIоцI бэдзэршIыплIэм гъэстыныпхъэ шхъуантIэу шыIуагъэкIыгъэм 2009-рэ илъэсым гурыт уасэу илагъэм процент 14 хэхъагъ ыкIи кубометрэ 1000-м уасэу иIэр (НДС-мрэ акцизхэмрэ хэмытхэу) сомэ 1885-м нэсыгъ.

ГухэкI нахъ мышIэми, осэтын дисциплинем шыкIагъэхэр илагъэх. 2009-рэ илъэсым чыфэу ателъхэр сомэ миллиард 5,9-кIэ нахъыбэ хъугъэх. 2010-рэ илъэсым ишылэ мазэ и 1-м ехъулIэу ахэр сомэ миллиард 13,7-м нэсыгъагъэх.

Д. В. Федоровым кызыриIуагъэмкIэ, газификацием епхыгъэ объектхэр гъэпсыгъэнхэм ОАО-у «Газпромым» 2009-рэ илъэсым сомэ миллиард 19,3-рэ пэлуигъэхъагъ, газификацием ехыылIэгъэ Программэр гъэцэкIэжъыгъэным УФ-м и субъект 69-рэ хэлэжъагъ. Межпоселковэ газрыкIопIэ километрэ мини 3,2-рэ атыгъ ыкIи ащ ишIуагъэкIэ Урысыем ирегион 47-мэ ашыIэ псэупIэ 447-м гъэстыныпхъэ шхъуантIэр алъагъэлэсыгъ.

Газым игъэфедэн зыфэгъэхъазырыгъэным ехыылIэгъэ IофшIэнхэр субъект 23-м дэгъоу ащызэшIуахыгъэх. План-графикэу агъэнэфагъэр ащагъэцэкIэжъыгъэп Алтай Республикэм, Республикэу Карелием, Алтайскэ краим, Костромской, Ленинградскэ, Нижегородскэ ыкIи Волгоградскэ хэхъухэм. Ащ пае 2010-рэ илъэсым телгытэгъэ инвестициехэу а субъектхэм афагъэнэфагъэр сомэ миллион 10-кIэ нахъ макIэ ашIыгъ.

Тызыхэхъэгъэ илъэсым газификациер зышыкIошт регионхэм япчъагъэ субъект 65-рэ мэхъу. Апэрэу ахэм ясатыр хэфагъ Къэрэщэе-Щэрджэс Республикэр. ЗэкIэмкIи мы илъэсым регионхэм газификациер ащылтыгъэкIотэгъэным сомэ миллиард 25-рэ пэлуагъэхъашт. Электроэнергетикэм хэхъоныгъэхэр егъэшIыгъэнхэмкIэ ОАО-у «Газпромым» зыдиIыгъ стратегиехэм кыатегушыIэзэ Денис Федоровым зэрэхигъэунафхыкIыгъэмкIэ, 2009-рэ илъэсым генерирующэ компанииплIмэ яакциехэм янахъыбэр кызыIэкагъэхъагъ. Ахэм ашышых ОАО-у «Мосэнергэ», ОАО-у «ТГК-1»-р, ОАО-у «ОГК-2»-р ыкIи ОАО-у «ОГК-6»-р.

Урысыем излектроэнергетическэ сектор ипшъэрылъхэр пстэуми анахъ дэгъоу шызыгъэцэкIэжъыгъэрэ инвесторэу цыт ОАО-у «Газпромыр». Генерирующэ предприятиехэу кыщэфыжъхэрэм пшъэрылъэу яагъэхэр ыгъэцэкIэжъэхэзэ, проектхэм зэрифэшъуашэу мылтыку апэлуегъахъэ. Мы лэахъаным «Газпромым» игенерирующэ компание Куп сомэ миллиард 200 зыпэлуигъэхъэрэ инвестиционнэ проектхэр предприятиехэм ащегъэцэкIэжъых. Джащ фэдэу электроэнергие кызыгъыштыт предприятиякIэхэр гъэпсыгъэнхэми пылтых. ГушыIэм пае, къалэу Шъагъэ шыкIошт Олимпиадэм ехъулIэу атIупшыштыт ТЭС-у Адлер шагъэпсырэм ишIын 2009-рэ илъэсым фежъагъэх. Джащ фэдэу тызыхэт илъэсым атынэу агъэнэфагъ Калининград ТЭЦ-2-м иятлонэрэ энергоблок.

Пресс-конференцием хэлэжъагъэх республикэхэм, крайхэм, хэхъухэм журналистхэр. ЯчIыплэхэм ясоциальнэ-экономикэ шыIагъэ епхыгъэхэ Iофыгъохэу зыгъэгумэкIыхэрэм ахэр къагIэупчIагъэх ыкIи ифэшъошэ джэуапхэри зэхэцакIохэм арагъотылIэжъыгъэх.

Александр ЯКОВЛЕВ.

ООО-у «Адыгрегионгазым» игенеральнэ директор иупчIэжъэгъу.

Зэхэсыгъом зыщыхэплъэщтхэр агъэнэфагъэх

Хабзэ зэрэхъугъэу, Парламентым зичэзыу изэхэсыгъо зыщылэщтыр къызыщыблагъэрэм ехъулэу Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм икомитетхэм ахэт депутатхэр зэлоклэх, зэхэгущылэжъых, повесткэм хагъэу-цощт законопроектхэр, нэмыкI юфыгъохэр агъэнафэх, ифэшшошэ унашъохэр ашых.

ХэбзэхъухъанымкIэ, законностымкIэ ыкIи чIыплэ зыгъэлорышIэжъыным юфыгъохэмкIэ комитетым (тхьаматэр Г. Я. Орлова) зэхэсыгъоу илагъэм юфыгъуи 10 щыхэплъагъэх. Адыгэ Республикэм изаконопроектэу «Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и депутатхэм яхэдзынхэм яхъыллагъ» зыфиорэм ия 37-рэ статья зэхэсыгъохэр фэшIыгъэнхэм фэгъэхыгъ» зыфиорэм законопроектхэм кIэ-щакIо афэхъугъэным тегъэпсыкIыгъэу депутатэу А. В. Лузиным къыгъэхъазыргъэр хэдзын кампанием политическэ партиехэр нахъыбуу хэлэжъэнхэ гухэлъым телъытагъ.

Адыгэ Республикэм изакон ипроектэу «Адыгэ Республикэм изакон зырызхэм зэхэ-кIыныгъэхэр афэшIыгъэнхэм ехъыллагъ» зыфиорэм законопроектхэм кIэ-щакIо афэхъугъэнымкIэ фытыныгъэу яIэхэм адиштэу Адыгэ Республикэм хэдзынхэмкIэ и Гупчэ комитет кышшагъэхъазыргъэр зэхэгъэуцагъ Адыгэ Республикэм хэдзынхэмкIэ изаконодательствэ иположение зырызхэр Федеральнэ законэу «Урысые Федерацием игражданхэм хэдзынхэмкIэ фытыныгъэу яIэхэм ыкIи референдумым хэлэжъэгъэнымкIэ яфитыныгъэхэм ягэуагъэу афэхъуагъэу яхъыллагъ» зыфиорэм ишапхъэхэм зэхэсыгъохэр афэхъугъэхэм адиштэу гъэпсыжыгъэн гухэлъым пае.

Бюджет-финанс, хэбзэ-лахъ ыкIи экономикэ политикэмкIэ комитет (тхьаматэр Р. С. Мыгу) юфыгъуи 7 хэплъагъ.

Адыгэ Республикэм изаконопроектэу «Адыгэ Республикэм 2009-рэ илээсымкIэ иреспубликэ бюджет зэрагъэцэ-кIэжыгъэм ехъыллагъ» зыфиорэм къэгъэлъагъэ республикэ бюджетым фэдэхэмкIэ ыкIи хъарджхэмкIэ ыгъэнафэщтыгъэ гъунапкъэхэр зэрагъэцэ-кIэжыгъэхэ шIыкIэр. Комитетым Парламентым изэхэсыгъо хэлэжъэщт депутатхэм законопроектхэр еджэгъуитIумкIи штэгъэнэу иго афелъэгъу.

Законопроектэу «Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм 2010-рэ илээсымкIэ ыкIи план пIалъэу 2011-рэ ыкIи 2012-рэ илээсхэмкIэ иреспубликэ бюджет ехъыллагъ» зыфиорэм зэхэсыгъохэр фэшIыгъэнхэм фэгъэхыгъ» зыфиорэм федеральнэ ыкIи республикэ мылькIоу республикэ бюджетым къыIэIэхъагъэхэм атегъэпсыкIыгъэу фэдэхэмкIэ прогнозхэу ыгъэнафэщтыгъэхэр егъэтэрэзыжыкIы. Джащ фэдэу бюджетым хъардж-

хэмкIэ кIэлъэныкIоу иIэми зэхэсыгъохэр фашIыгъэх. Ахэм комитетым хэтхэм адырагъэштагъ, Парламентым хэт депутатхэм иго афалъэгъу еджэгъуитIумкIи законопроектхэр штэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм изакон ипроектэу «Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм и бюджет юфшIэн ехъыллагъ» зыфиорэм ия 16-рэ ыкIи ия 34-рэ статьяхэм зэхэсыгъохэр афэшIыгъэнхэм фэгъэхыгъ» зыфиорэм УФ-м и Бюджет кодекс иположенихэм атегъэпсыкIыгъэу зэхэгъэуцагъ. Мы законопроектхэм егъэнафэ Адыгэ Республикэм изаконопроектэу Адыгэ Республикэм шIокI зымыIэ медицинэ страховани-емкIэ иреспубликэ бюджет ехъыллагъэу зичэзыу финанс илээсым ыкIи план пIалъэм ателъытагъэу зыхэплъэнхэ фаер Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм чэпыогъум и 1-м къыхалъхъан фаеу шытыгъэмэ, чэпыогъум и 15-м ар хыжыгъэнэу.

Адыгэ Республикэм изаконопроектэу «Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм и бюджет юфшIэн ехъыллагъ» зыфиорэм зэхэсыгъохэр фэшIыгъэнхэм фэгъэхыгъ» зыфиорэм Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм и бюджет юфшIэн ехъыллагъ» зыфиорэм федеральнэ законодательствэм диштэу егъэпсыжыкIы.

Адыгэ Республикэм изаконопроектэу «Адыгэ Республикэм и Законэу «Алкогъэ зыхэлъ продукциер IугъэкIыгъэным пае лиценzie къалыхыгъэным фэшI ахъшэу атырэм ехъыллагъ» зыфиорэм кIуачIэ имылэжъэу лытэгъэным фэгъэхыгъ» зыфиорэм федеральнэ законодательствэм тегъэпсыкIыгъэу зэхэгъэуцагъ. Ащ зэригъэнафэрэмкIэ, алкогъэ зыхэлъ продукциер IугъэкIыгъэнымкIэ лиценzieм пае ахъшэу атыштыгъэр пош-линэIэ зэрахъокIыгъэ ыкIи ар зэрэтырэ шIыкIэр Урысые Федерацием и Хэбзэлахъ кодекс ия 333.33-рэ статья ия 1-рэ пункт ия 94-рэ подпункт егъэнафэ. Комитетым Парламентым изэхэсыгъо хэлэжъэщт депутатхэм иго афелъэгъу законопроектхэр еджэгъуитIумкIи штэгъэнэу.

МылькIу ыкIи чIыгу зэфыщытыкIэхэмкIэ комитет (тхьаматэр Э. А. Къуекъу) хэплъагъ Адыгэ Республикэм изаконопроектэу «Адыгэ Республикэм и Законэу «ЧIыгу зэфыщытыкIэхэр гъэлорышIэгъэнхэм ехъыллагъ» зыфиорэм зэхэсыгъохэр

фэшIыгъэнхэм фэгъэхыгъ» зыфиорэм республикэ законхэр федеральнэ законодательствэм диштэу гъэпсыжыгъэным ехъыллагъэм.

Урысые Федерацием и ЧIыгу кодекс ия 34-рэ статья къы-зэриорэм тетэу Адыгэ Республикэм изакон ия 3-рэ статья ия 12-рэ пункт зэхэсыгъохэр фишIыххэ, Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет фытыныгъэу иIэхэм ахэгъэхъогъэнэу законопроектхэм егъэнафэ. НэмыкIэу къэплон хъумэ, экономикэм иотраслэхэу къулыкIум пае чIыгу Iаххэр къалыхыгъэхэр фитхэм ыкIи чIыгу Iаххэр транспорт организациехэм, мээ хызмэтшIаплэхэм, мээ промышленностым, шIэлоным пылъ хызмэтшIаплэхэм, къэралыгъо чIыопс хызмэтшIаплэхэм ыкIи лъэпкъ паркхэм ятыгъэнхэм шапхъэу пылъхэр егъэнафэх.

Социальнэ политикэмкIэ, псауныгъэр къэухъумэгъэ-нымкIэ ыкIи ветеранхэм яIохэмкIэ комитет (тхьаматэр Т. М. Петрова) юфыгъуи 10 хэплъагъ, ахэм ащыщхэу 2-р Парламентым изичэзыу зэхэсыгъо иповесткэ хагъэу-цагъэх.

Адыгэ Республикэм изаконопроектэу ятIонэрэ еджэгъум пае къагъэхъазыргъэ «Федеральнэ законопроектэу номерэу 385392-5 зытетэу «Урысые Федерацием шIокI зымыIэ имедицинэ страховани-ем ехъыллагъэм» зыфиорэм яеплъыкIэхэр къыраIолэнхэм фэгъэхыгъ» зыфиорэм медицинэ IэпыIэгъу ятыгъэнымкIэ цIыфхэм фытыныгъэу яIэхэр егъэлъэшыкIы. НэмыкI лъэныкIохэм ягъэуэу, страховатIыгъэ цIыфым страховой медицинэ организациер ежэ зэрэфаеу къыхихын фитэу законопроектхэм егъэпсы. Джащ фэдэу медицинэ страховой организациер цIыфым зэрэзблIхъугъэм емылIытыгъэу, зы шIыкIэм тегъэпсыкIыгъэ страховой полис иIэн фитэу егъэнафэ.

ГъэсэнэгъэмкIэ, наукэмкIэ ыкIи ныбжыкIэ юфхэмкIэ комитет (тхьаматэр Ю. Ю. УдыкIаку) Адыгэ Республикэм изаконопроектэу «Адыгэ Республикэм и Законэу «Гъэсэнэгъэм ехъыллагъ»

зыфиорэм зэхэсыгъохэр фэшIыгъэнхэм фэгъэхыгъ» зыфиорэм ятIонэрэ еджэгъум телъытагъэм игъэхъазырын юф дешIэ. Ащ дэлэжъэрэ купэу Парламентым и депутатхэр, АР-м гъэсэнэгъэмкIэ и Министерствэ, Къэралыгъо Советым — Хасэм и Аппарат и Правовой ыкIи Информационнэ-аналитическэ гъэлорышIаплэхэм, республикэ Прокуратурэм ялыкIохэр зыхахъэхэрэм иIэгъэ зэхэсыгъом законопроектхэм истатья пстэури щызэхъафыгъэх. Я 5-рэ статья «Бзэр (бзэхэр) зэгъэшIэгъэнхэр ыкIи ягъэшIэгъэныр» зыфиорэмкIэ зэдэмыштэныгъэхэр къазэрэхэфагъэм ыпкъ къикIлэу, Адыгэ Республикэм и Президент джэ адыгабзэмкIэ Советэу щызэхэщагъэр зэIугъэкIэгъэнэу рахъухъагъ.

ЗыцIэ къелогъэ Советым мэкьюогъум и 3-м зэхэсыгъо илагъ. Ащ законопроектхэм истатья тхыкIэу илэщтымкIэ щызэзэгъыгъэх. Ащ зэригъэнафэрэмкIэ, къэралыгъо аккредитацие зилэ еджэпIэ учреждениехэу (общэ ублэпIэ, шъхъалэу щыт общэ, гурыт (икъу) общэ гъэсэнэгъэ зыщарагъэготыхэрэм) урысыбзэкIэ зыщырагъаджэхэрэм апэрэ классым къышшублагъэу Адыгэ Республикэм икъэралыгъуабзэу щыт адыгабзэри шIокI имылэу ащызэрагъэшIэн фаеу егъэнафэ. Законопроектхэр Парламентым изэхэсыгъо шытегущыIэнхэу повесткэм хагъэу-цагъ.

ЭкологиемкIэ ыкIи чIыопсыр гъэфедэжъэнымкIэ комитет (тхьаматэр Хь. Хь. ЕмыкI) хэплъагъ ООО-у «Еврохим-Белореченские Минудобрения» зыфиорэм Адыгэ Республикэм иэкологие зэрэрэу къыфыхъырым ехъылIэгъэ юфыгъом. Ащ фэгъэхыгъэ унашъоу ашIыгъэм УФ-м чIыопс къэкIуапIэхэмкIэ ыкIи экологиемкIэ министрэу Ю. П. Трутневым зыфэгъэзэгъэнэу егъэнафэ.

Ащ фэIорэ джэпсалъэм къыщелэ республикэм иэкологие зэрэзэщыкIуагъэм ехъыллагъэу цIыфхэм ятхъаусыхабэ къазэрэлъыIэсырэр. Ахэм зэралыгъэрэмкIэ, предприятием зэрар къэзытырэ веществэхэр жым зэрэхитIупшыхъэхэрэм ыпкъ къикIлэу хэтэрыкIхэм, пхъэшхъэ-мышхъэхэм

уз зэфэшхъафхэр къаузык, къагъэкIыгъэхэр ашIокIодых, цIыфхэм социальнэ мырзэныгъэ къахэлъхъэ. Ащ фэдэ предприятиехэм хэбзэлахъэу арагъэтырэм хэгъэхъогъэн ыкIи ахэм зэрэрэу къатыхэрэр зылыIэсыхэрэ субъектхэм а ахъцэм шыщ Iахэ аIукIэу гъэпсыгъэн фаеу алъыгъэ.

КультурэмкIэ, спортымкIэ, СМИ-мкIэ ыкIи общественнэ организациехэм юф адэшIэгъэнымкIэ комитет (тхьаматэр Е. И. Салов) хэплъагъ законопроектэу «АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм хэфэгъэ политическэ партиехэм яIохэмкIэ ыкIи (е) радиоканалхэмкIэ къэгъэлъэгъогъэным пае зэфэдэ фитныгъэхэр ягъэгъотыгъэнхэм игарантиехэм яхъыллагъ» зыфиорэм Къэралыгъо Советым — Хасэм и депутатхэу А. Г. Ивановыр, Е. И. Саловыр, М. Дж. Iащэр, В. В. Мельниковыр, С. Г. Писмак ыкIи В. Ф. Сороколет кIэ-щакIо фэхъуххэу къагъэхъазыргъэм.

Законопроектхэр зэхэгъэу-цагъ Урысые Федерацием и Президент Федеральнэ ЗэIукIэм фыригъэхыгъэ Тхылъым къышшIэгъэпIэгъэ положениехэр гъэцэкIэжыгъэнхэ гухэлъым тегъэпсыкIыгъэу.

Ащ нэмыкIэу, комитетым хэтхэу Е. И. Саловыр, С. Г. Писмак, В. Ф. Сороколет ыкIи В. В. Мельниковыр кIэ-щакIо фэхъугъэх «Правительствэ сыхъатым» тегъэпсыкIыгъэу гухэлъ гъэнэфагъэм телъыгъэ Республикэ программэу «Адыгэ Республикэм культурэм икъоджэ учреждениехэу итхэр къэгъэнэжыгъэнхэр ыкIи хэхъоныгъэхэр ягъэшIыгъэнхэр» зыфиорэм 2006 — 2010-рэ илээсхэм ателъытагъэр зэрагъэцэIэжыгъэрэм ехъылIэгъэ къэбарэу министрэхэм я Кабинет къышшагъэхъазырыштым Парламентым изэхэсыгъо щедэлугъэнэу. ЗыцIэ къелогъэ программэу 2011 — 2014-рэ илээсхэм ателъытагъэр тызыхэт илээсым гъэхъазыргъэн зэрэфаем ехъылIэгъэ унашъом ипроекти комитетым къыгъэхъазыргъэ.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм ипресс-къулыкIу.

Цуекъо Юныс кызыхъугъэр илъэс 70-рэ мэхъу

Гъогу дах

Сикъоджэ кIасэу Хьалъэ-къуае Юныс 1940-рэ илъэсым бэдзэогъум и 27-м кышчы-хъугъ. Кызырхъухъагъэр мэ-къумэщышIэ унэгъо кызы-рыкIоу къуаджэм дэсымэ ащыщ. Бын-унэгъо Iужъу — нэбгырипшI мэхъух. КIалэхэм янэ-ятэху Хьарунэрэ Зулихъэрэ апэрэу колхозым хэхъагъэхэм ащыщыгъэх. Хэгъэгу зэошхоу блэкIыгъэм хэлэжъагъэмэ Хьарунэ ащыщыгъ. Брянск хэкум щызэуагъ, партизан отрядым хэтыгъ, наградэ лъапIэхэр илэху кэкIожыгъагъ.

Юныс гурыт еджапIэм ыуж, 1958-рэ илъэсым Адыгэ кIэлэегъаджэ училищыр Мыекъяупэ кызыщеухым, исэнэхъаткIэ кIэлэегъаджэу ичылэ гупсэ илъэс пчъагъэрэ кIалэхэр щы-ригъэджагъэх. 1963-рэ илъэсым ыныбжыкIэ кытефи, дзэ къу-лыкъур дэгъоу кыхъи 1966-рэ илъэсым игупсэ чылэ кэкIо-жыгъ, бэрэ щымысэу Iоф-шIэныр ригъэжыгъагъ.

Ростов дэт къралыгъо уни-верситетым чIахыи, отделе-ниеу журналистикэр кыухыгъ. 1970-рэ илъэсым адыгэ хэку гъэзэтэу «Социалистическэ Адыгеим» исобкорэу щытыгъ, етIанэ адыгэ хэку радиом ире-дакторэу общественнэ-полити-кэ кытынхэм афэгъзагъэу Iоф ышIагъ. ЫныбжыкIэ кыте-фи пенсием кIожыгъэу джы щыс. Ащ пае къэмынэу икълэ-мыпэ чанэу джыри егъэлор-ышIэ. Тхэн Iофым ыуж зитыр илъэс 30-м кышчыкIэрэп. Адыгэ лъэпкэ литературэр гъэхъэгъэшIухэм афэзыщэрэ-рэм зэу ащыщ. Юныс узы-гъэгущIон, узыгъэгущхон, узыгъэрэзэн уасэу щыт ежэ тхэкIошхомкIи, адыгэ лите-ратурэмкIи адыгэ лъэпкы-мкIи. 1975-рэ илъэсым икълэ-мыпэ кыпыкIыгъэ рассказхэр

зэхэу гъоагъэхэу адыгабзэкIэ сборник кыдегъэкIы «Мелодия далеких гор» ыIоу, ащ илъэсищ нахъ темышIэу, 1978-рэ илъэсым повестэу «Хымэ лыуз» зыфиIорэр кыкIэлэкIо. Юныс ирас-сказхэр урысыбзэкIэ тхыгъэхэу журналэу «Сме-на», альманахэу «Истоки», гъэзэтэу «Литературная Россия» зыфиIохэрэм къа-рэхъэх. Ирасказ анахъ дэгъухэр ткъош кърэ-лыгъохэм арыс цIыф-хэм абзэкIэ зэрадзэкIы-гъэхэу кыхаутых. Цуекъор лъэпкэ Iофыгъохэм агъэгумэкIэу, лъэпкэ гуп-шысэ, лъэпкэ зэхашIэ зы-хэлэ тхыгъэхэр ыIапэ кышпэкIых. ЩыIэныгъэм хэхъухэрэ зэхъокIыны-гъэ пстэуми альбIэсэу, зыщыпсэурэ лъэхъаным

игугъэ-гумэкIхэр, шIум цIы-фыгур къафэзыгъэушхэр тхы-гъэхэр етхых. ТхакIор ежэ ынэгъу кIэкIыгъэу, ыльэгъугъэу, зыщыгъозэ закъом кышчыу-цурэп. БлэкIыгъэ лIэшIэгъухэм адыгэхэм къарыкIогъэ тхъа-мыкIагъом игумэкI зыхэлэ тхыгъэхэри инэлплэгъу ригъэ-кIыхэрэп. Цуекъо Юныс щыт-хъукIэ фэлплэгъун романыбэ ытхыгъ. Ахэмэ ащыщых «Ска-зание о Железном волке», «Ми-лосердие черных гор, или смерть за черной речкой» зыфиIохэрэр. ЯтIонэрэ романэу «Милосердие черных гор, или смерть за черной речкой» зыфиIорэмкIэ 2005-рэ илъэсым Адыгэ Республикэм и Кърэ-лыгъо премие литературэмкIэ

кыфагъэшъошагъ. Мы рома-ныр «Роман-газета» зыфиIо-рэм 1994-рэ илъэсым кыхиу-тыгъ, премиеу «Образ» кы-ратыгъ. ТхакIом исэнэхъат ыгу етыгъэу зэрэрылажэрэм, итхыгъэхэм пIуныгъэ-гъэсэн-ыгъэ мэхъанэшхо зэрахэлъым апае 1997-рэ илъэсым «Уры-сые Федерацией и Президент «Урысыем культурэмкIэ иIофы-шIэшху» зыфиIорэ щытхъуцIэр кыфигигъэшъошагъ. Урысыем итхакIохэм я Союз хэт 1980-рэ илъэсым кышщегъэжъагъэу. УмыгъэшIэгъон плэкIыщтэп тыхэгъэгу итхакIохэр, лите-ратурэм Iоф дзышIэрэ шIэны-гъэлэжъхэр зызэрэугъоихэкIэ, адыгэ литературэм игъэхъагъэ-хэм иIахышIу зэрахэлъыр

кызырэщыраIорэр. Джащ фэд, усэкIо ныбжыкIэ-хэм, тхакIохэм афэгъэ-хыгъэ зэлукIэхэм бэрэ ахэлажэ, къащэгущыIэ. 2003-рэ илъэсым шIэны-гъэхэмкIэ Адыгэ (черкес) Дунэе Академием илэгъэ зэлукIэм Цуекъо Юныс АМАН-м ицIыф гъэшIуа-гъэу щыхадзыгъ.

Журналхэу «Зэкъош-ныгъ», «Литературная Адыгея» зыфиIохэрэм итхыгъэхэр кыхаутых. ЩыIэныгъэм хэхъухэрэ зэхъокIыныгъэ пстэуми альбIэсы, непэ цIыфым игугъэ-гумэкIхэр ирас-сказхэмкIэ кыгъэлыгъагъох. ТхакIом ежэ ынэгъу кIэ-кIыгъэу, ыльэгъугъэу, зы-щыгъуазэр етхы. Ар дэ-гъоу къахэщыщыгъэ ита-рихъ романэу «Къадырбэч ибэшшIыгъ» зыфиIорэм

щыщ пычыгъохэу тхакIор илъэс 70-рэ зэрэхъурэм ипэ-гъокIэу гъэзэтэу «Адыгэ ма-къэм» кыхъагъэхэм.

Цуекъом итхыгъэхэу по-весть, роман, рассказ зыфэ-пIощтхэм узэджэкIэ, блэкIыгъэ лъэхъан чыжъэхэм языпхырэ гупшысэ шъхъалэу ахэлъхэм нэлъасэ узафэхъукIэ, джащ лыпытэу кыбгурэлэ тилъэпкэ макIэ хъазабэу пэкIэкIыгъэр. Непэрэ тишэн-зекIокIэ шIыкIэ-хэм, лъэпкыым кырыкIорэм, ар зынэсын ыльэкIыщтым та-регъэгупшысэ. Цуекъо Юныс итворческэ гъогу тетэу, исэнэ-хъат фэшъыпкыэу илъэс 70-м кыкIоллагъ. Ау Юныс илъэс пчъагъэу кыгъэшIагъэр арэп ыцIэ дахэкIэ рязыгъэуагъэр,

IофшIагъэу а илъэс пчъагъэхэм илэхэр ары нахъ. Ау етIани аIо: «ЦIыфым ыцIэ ежэ зыфе-шIыжы», «ШIу зышIэрэм ишIушIэ кIодырэп». ТхакIом тхэн амалыр кызылэкIэхъагъэм кышщегъэжъагъэу джы непэ кызынэсыгъэми игупшысэ-рэ иакъылрэ икълэмыпэкIэ илъэпкэ фигъэлэжъагъ. ТхакIом ыгу щыпхырыкIырэ гупшысэ-хэр кызышчыриIотыкIырэ ит-хыгъэхэм тызэджэкIэ бэмэ та-регъэгупшысэ, бэ тыгу кыгъэ-кIыжы, тиакъыли тишIэны-гъи кыхагъахъо.

ТхакIом джыри ыкIуачIэ из. Илъэсэу кыгъэшIагъэм ышIа-гъэм нахъыбэ джыри ышIэн гу-хэлэ иI. Мы илъэсым уры-сыбзэкIэ зэдзэкIыгъэ новеллэ-хэр, рассказхэр, эссэхэр кызы-дэхъащт тхыльэу «Очажный огонь моей жизни» зыфиIорэр егъэхъазыры. Мыщ нэмыкIэу «ЛIакъом итамыгъ» зыфиIорэ трилогиеми ыгу етыгъэу Iоф дешIэ.

Цуекъо Юныс тхэкIо за-къоп, ащ щыгъушхэрэп илъэс пчъагъэрэ иныдэлъфыбзэ гъэ-зэтэу «Адыгэ макъэм» иIо-фышIэу зэрэщытыгъэр. Ит-хыгъэхэр ащ бэрэ кыхъэх, ана-хъэу рассказхэр, очеркхэр, но-веллэхэр.

Цуекъо Юныс имэфэкI ма-фэу къэблагъэрэмкIэ тигуапэу тыфэгущIо, псауныгъэ пытэ иIэу, ищылакIэ дахэу, ибын-унагъо датхэу псэунэу, гъэшIэ лъэганIэу джы зынэсыгъэм кыхилъхъэгъэ сэнаушчыгъэм нахъыбэ ыпэкIэ кыт илъэси-щэм кыхилъхъанэу, итхыгъэ-хэм яджэрэ цIыфхэм шIукIэ игугъу ашIынэу, джыри тапэкIэ итхылъыкIэхэмкIэ бэрэ ти-гъэгущIонэу Тхъэшхом тельIу. БэгъашIэ охъу, Юныс!

ХЪОДЭ Сэфэр.

Сурэтым итыр: Цуекъо Юныс.

КIЭСЭБЭЖЪ Къэплъан

ГопэдэгъэкI

(ГушыI)

Къэхэлъэ бэныр зыщэцэу
пэсэкIо чаныр зикокI,
бжэбжэ якIуапIэ зэпичэу
чэу къуапэ
кыремыкIокI.

ЗэпIабзэу мо, кърэгулым
(щэмэдэжы бзэгъу рыIумафэм),
секIуалIэшъ,
зэрыогъулым
фэшI
кыспегъохы
(гъэмафэм):

— Чылэ Iоф тикъэхалъэ изытет, —
нэмыплъ къеты илэшхъэтет.
— Ра сыхъэ псы итэу олъэгъумэ?
— Саужэ кыихъ арэу улIы дэгъумэ.

Сыдыдэхъагъэмэ къэхалъэ,
ушхугъэу щыльмэ агъунэ
сикIалэ
кышщегъэгъунэ, —
сынифысыпхъ цIэлIалъэ!

— Уиуанэ темых, — сеусуды
къэмэ апэс муIэзиным, —
тещыныхъ
сыгу
сIэпызыным.
Ау, аIоба: «— Гъае
уихъадэ!»

Уд панэр уцэу кыдэщы.
Ыхъы-джы, улIмэ кычIэщы.
Исчынти
Iэхъужэ Рамсэй
кысэIэшхъао:
« — Къэм уц тырачрэн».
ЛIым сыгу дэхъыкIэрэп фэщэчрэн.

Зыгу махэм ынэгъу чэсэй.

Ау, иIо зэхэсымых,
зэчати ра хэсымых.

Ефэндыр
хэт фэшI
цэмых? —

шIоигъомэ, уц ерэмых.

ЛышIу рихъылIагъэу сынэгъу
тефэрэ псапэр илэ сIагу.

Ащ пае угу кIоды хъуна?

Сипсэпэ шIагъэ чъэхъуна?

(Тхъэм иIуагъэ зышIошI мыхъугъ,
джэгуалъэу гыер къэхъугъ).

Сэдакэ зыт гъогу тетмэ,
хэбзэнчъэн. Къэри —

сурэтмэ.

Адыгэ намыс зыIа илэ
непэрэ зэман хъыкIэ пылэ.

Моу еплъи: мыр — хэт фыщыль?

ЗэIахыль зэлъымыплъэжэ.

Джэхъилэр непэ мылэжэ.

Лыжэ жэсгъур ра зыгъэбылэ,
тэлчан темысэу Iоф пылэ.

Тхъэм ипсэкIод фигъэгъун
муслъымэн цIыф ыльэгъун.

Мыщ фэдэхэр ра псапэ фаех.
Зыкъаухъумэжымы тэгъаех.

Онэтемых
уз пымых.

Хые Iофыр гъэм къэзэрэфы.

Лъэнтхъэу мэкъур ра зэфы.

Къэплъан, гъэмэфэ мафэу
лышIу икълэ ра ушхъащыхыи,
сэдэкъэ пчъаблэр тхъаумафэу,
ра бэныр быхъоу фэшIыхыи,
псэпагъэр мылгъэрымыхъ.

ЗыIахыльхэр зышхъащымыхъ:
илъэсрэ ныкIорэ

зэхэкIыхъагъэх

ятэрэ

ыкIорэ.

СикIалэ джау пэчIынатIэм,
бзамэр щэшхъалъэ ынатIэ.

ГоIэжымэ янысэу Шъхъэклафэмэ
япху Розэ

зыхэщыльым икълэбзагъэ пэсакIор
егъэразэ

...куозэ.

Нэрзао зэимэ якъэнэтIэхэс
атет сурэтхэр

цIыраумэ

ахэжэх, —

гъэ къэс

Къэплъан ицэмэдэж
къэжэхъ.

Хъажэмакъэм икълэ
ублэкIыжына? —
гужыдэхъагъу есэгъэгъоты.
ГопэдэгъэкI!

тет уцыр схымэ.

А тегъэкIагъэр тетхэмэ,
чэтанэу хэт рыIыгъэкI?

Завпарткомыр лIы дэигъэп.
Бзылфыгъэ пчъагъэ чIунагъа?

Зынапэ фыжымэ ханагъа?

Мыжъуахъор Iусэдзэ ицэмэдэжым.
Къэхалъэм мэкъу сыщео мафэ къэс.

Щэмэдэжыцэр зыуIушхурэр
хъакIэмыз, —

ра кълэ уцыр ынэгъу кIэмыз:

— Мы къэхалъэм изытет чылэ
Iоф, —

цIыраулъэу зыгу пымыкIэрэп фэмыф.

— Сыгу тефэн. Псапэ хэлэ Iоф
кIэкIыгъэ,

ра кълэ ефэнди нахъ чэфыгъэ:

— Зибэ сшIагъэм сфызэкIелъхъэ
уанэ.

Ау, етIани, кълэ зэхэкIыхъагъэ
ра ихъылъэ сэштэ.

Сэ сэхъуанэ:

сэшIэгущ, лъэшэу гунахъагъэ
ушIахыльэу зидунай зыхъоэжырэм

иаужэрэ ханIэ псы зиоэжырэм,
уды панэу къэунэ зытеоэжырэм.

2009-рэ илъэс,

Нэгъежъахьабл

(п. Краснооктябрьскэр).

РАССКАЗ

Клалэрэ пшашьэрэ агу зэфклым кьежаплэ горэ фэху хабзэ. Дэхэ-лаем цыфым ыгу рихыштыр емылгытыгэм, щыбгъзыен умылгэ-кыштыр пшашьэ дахэм сыдигьокли псэлгыхуабэ кызырэфыкьоклырэр, джащ фэдэу клэлэ лъэгъупхьэми пшашьэрэр бэу зэрэфыреплэкьыхэрэр ары. Ау пшашьэхэм ащыщыбэмклэ джы шапхэ хуугэр клалэм ятэ лэнэтлэшхо ила, кызырэкьырэр унагьом игьотина, лэкьыб хэгъэгу кышашыгъэ машинэ лъаплэм, клэраклэм исэу кьечыхьа зыфэпшоштхэр ары. Клалэхэми кьахэкьых пшашьэр ыгу римыхьыпэм, ятэ лэнэтлэшхо илэмэ, ащ щыгугъэу ыпэклэ плъэзэ псэогъу зышыхэрэри.

А лъэныкьохэмклэ Щэб-зашлэмэ яклалэу Шыхьамрэ Шыбэхьумэ япшашьэу Бэлэрэ зыгорэ ялэлэгъуай. Шыхьам ятэ лэнэтлэшхо илэп, унагъоу кызырэкьырэр анахь тхьамы-клэу кьуаджэм дэхэм ащыщ, ау упшашьэмэ блэхьопсы-кыгъуаеу ежыр клэлэ лъэгъупхьэ. Ыпллэу шьуамбгъоу, ыпчанэ псыгъоу, клэлэ лъэлэ-лъяг, кьопцлэ-нэшлүцл. Ау итеплэзэ изакьоп пшашьэхэр дзы-хыхырэр, нэутх, гушылэным фэкьулай, йуакли-шылкли ешлэ, купэу зыхахьэрэм шлэхэу зыкьыригъэштэн елэкьы. Ар зыдишлэжьэу клэлэ паг, пшашьэхэу кыфыреплэкьыхэрэм ыгу зыфаклоу кьахыгъэкьырэр маклэ. Ары пшашьэхэм агу римыхырэр.

Тхьэр затэрэм етапэу ало. Ар Бэлэ фэгъэхыгъэ сломэ сыхэ-мыукьонэу кысшлэш. Хэп-хыни, хэлпхьэни щымылэу зыфалорэм фэдэу ынапэкли ыпкыкли эдиштэу, зэкьужэу зэхэлэу пшашьэ кьежыгъэклэ дэхэ дэд! Ынэ кьэрэ инхэм гушлэпсыр кьаклэщэу моу гъэшлэгъонэу зыкыпфишлэзэ кызылоплырэм укьеушхьы, хьопсэгъоу шьэфхэм уакьы-фегъэушы. Клалэу зылгъэу-рэм шлэхэу ынэ клэпклэ, ар Бэли зыдишлэжьэу, зэрипсэу клалэхэм кьахыгъэкьырэр маклэ, зинасып кьыхыштыр язэрэ-мыгъашлэу клалэхэри щызэ-нэкьокьух.

Шыхьам инасып кьыхыгъэ, Бэлэ псэлгыхьо псэуэмэ ежэ кьахыгъэ. Илэ щымылэми зэрэлэгъупхьэр ары пшашьэр дзыхыхыгъэр.

Бэлэрэ Шыхьамрэ зы класс эддисэу эдеджагъэх, гурыт еджаплэр кьыздэхуыгъ, ау зэрэмылгъэухэрэм фэдагъ. Хьау, япшыкьлүзэнэрэ классым исыгъ Бэлэ Шыхьам фыреплэклэу зырегажьэм, ау ащ клалэм гу-лэмыгъахэ фэдэти, зэрэклэлэ пагэм, пшашьэхэр хьатэу кызырэримыдэхэрэм щыгъуазэти, зылуишлэхьаныр, ыгу зэрэри-хырэр кызырэхьырэ гушылэхэр фыхыгъэпсыхэр зэрипсэжы-щыгъэп. Пшашьэм ышхьэ ыгъэшлэжыны, ылыгътэн, инамыс уасэ фишлын фаеу янэжэ кьырилохэрэм кызытэра-лажэщыгъ.

Гурыт еджаплэр кызыр-аухыгъэмклэ мэфэкл пчыхьэ-зэхэхэм директоры кьащы-фэгъушлагъ, аттестатхэр кьа-ритыжызэ щылэныгъэ гъогум тыханхэм ифитыныгъэ ялэ зэрэхьугъэр клыгъэхьызэ, ильэс пшыкьлүзэ зыщеджэгъэхэ шко-лым, езыгъэджагъэхэм анапэ тырамыхынэу кызырэрэщы-

гугъырэр кьариуагъ. Ащ ыуж ланэу кьафызэуахыгъэм, хьау ежэ еджапхэм янэхэм кьа-гъэхьазырыгъэм етлысылла-гъэх. Аркэ ешхонхэр имыгъоу директорым ылытагъэми, аныбжэ икьугъэу зэриуагъэм дихыхыхи, бэшэрэбхэр ланэм кызытехьэхэм кьаигъэу кьа-пэуцужыгъэп. Ау клалэхэр зэ фиты зыпшыхэклэ, гъунапкьэр зыдашлэжьэу кызырэхэкьырэр маклэ. Егъэжыгъахэ зэхьум бжэ зытлущым кьышымыу-цухэу езыгъэлыкьыгъэхэр кьахэкьыгъэх. Шыхьам а пчы-хьэм утэшпоагъэ плэми хьущ-

зэрэкьуагъэхэр е рестораным члэхэу зыгорэм ыльэгъумэ янэ-ятэхэм арилотэжыным Бэлэ тешыныхьагъ. Ар Шыхьам зыфыхегъэпсым, адрэр кьыз-хэгубжыкыгъ: ынэ шлүцлэхэу пырэжые тлыргъуагъэм яхь-щырхэр ыуцлыргъухэзэ кьепл-кьеплэ кыфидзыгъ:

— Кьызгурыуагъ, кьыз-гурыуагъ, кьысаплуи зыкы-зэрэсфэпшлэ нэшлэшыгъ нахь шлү сыплгъэурэп.

— Ал, ар сыдэуштэу кышфэлэшурэ?! — кьэгулагъ Бэлэ. — Хьау, хьау, Шыхьам,

ПЭНЭШЬУ Сэфэр

Гьэтэрэзыжыгъое хэукъоныгъ

тыгъ. Ланэм кызыпэкьыжхэм класс хьоо-пшаоу партхэр зы-члахыгъэхэм пчыхьэзэхэхэр щылгъагъэклотагъ. Пшынао ялагъэп, ау музыкальнэ центрэу кьахыгъэм кьырагъэлорэ орэдхэм ныбжыкьлэхэр кьа-дашшоштыгъэх. «Тангэр» кьы-зыхедзэм Шыхьам Бэлэ еклэу-лэи пчэгум кьырицагъ, зэрэ-лыгъэхэу кызыдэшхохэзэ зэклэ-ми янэрылгъэу пшашьэм ебэугъ. Бэлэ литлүклэ кьыклэ-клэлүнкли Шыхьам кьылуи-дзыгъ, ащ ыуж зыкли кьы-дэшбожыгъэп, ау а пчыхьэм хьугъэр нэужым лъэпсэнчэу кьэнагъэп.

Кьылоу хэти зэхыримыгъэ-хыштыгъэми клалэр кызырэр-бэугъэр щымыгъупшэу, клэлэ густырым ылуишлэ кызырэнэ-сыгъэр гуапэ зэрэщыгъуэр ыушъфэу Бэлэ хэтыгъ. Клалэм ыгу рихыпагъэу гугъэ-щтыгъэ.

Ары, Бэлэ хэукъуагъэп, Шыхьам пшашьэм зэрэбэугъэм шлүлгъгъум имэшлүачэ ыгу хыригъэдзагъа, хьауми ыгу рихьэу зэрэфыреплэкьышты-гъэр ригъэшлэным егъэжаплэ фэхьугъа, сыдым кьыхэкьыми ащ ыуж зылуишлэхьэу, зэри-мыджагъор кызыхьырэ гушыл-лэхэр фыхыгъэпсыхэу зыригъэ-жыагъэр.

Мафэу тешлэрэ кьэс ныб-жыкьлитлүм зыдашлэжьэу агу нахь зэфаклоштыгъ, шлүлгъ-гъум имашлэ апкьынэ-лынэ нахь лъэшэу кьыщызэкла-нэщтыгъ. Нэбгыритлүми яапэрэ шлүлгъэути, кьащыхьы-штыгъэр ежхэм зэфашыгъэм фэдэ ашлгъэу клалэрэ пшашьэрэ дунаим кьытемыхьа-гъэу, ащ чагъэ фэзышлын зылгъэклэ кьэмыхьыштыгъэу, урысмэ зэралоу бэным еклужэ-хэми зыдахьыжыштыгъэу ары.

Шыхьам кьызыхьыгъэ ма-фэр кьэблагъэти, дэгъоу хигъэ-унэфыкьынэу рихьухьагъ. Мы-екъуапэ клоньшэ шлү ыльэгъу-рэ пшашьэмрэ ежырэр яза-кьоу рестораным щыхагъэу-нэфыкьынэу гухэлэ ышлгъ. Бэлэ ар зырелом етхьуагъ:

— Хьау, хьау, сянэрэ сятэрэ кысфадэштэп.

— Сыда сэ узэрэскыгъур, узыфаклорэр ямыломэ хьушты-ба? Ушхьагъу горэ кьэгъот.

Ау зэкьыгъухэу Мыекъуапэ

ори ошлэба спсэ узэрэфэзгъа-дэрэр, ош нахь лъаплэ симылэу шлү узэрэслэгъурэр.

— Сшлэрэп! — кьыпиуп-кыгъ Шыхьам. — А зэрэпорэм тегъымэ укьэзыуытын щылэп. Гьучл пшэхьыкьлэ урапкыгъэ-ми, цэклэ кьызыпшыкьы-нышэ сыкьызыхьыгъэ мафэр кьыздэбгъэмэфэклэныу Мы-екъуапэ укьыздэклонэу ары сэ кьызэрэсшыхьурэр. Зыщы-мыгъэгъупш джы хэзгъэу-нэфыкьыштыр мэфэ кьызы-рыкьлоу зэрэщымытыр. Ильэс тлокл! Сэ сыныбжэ ащ фэдэ уахьтэ кьыхэкьыжыштыгъ.

Ылон ымышлэу Бэлэ шлуи-гъэнагъ. Нафэ сыд телхьаплэ ышлгъэклэ Шыхьам ытхьа-клүмэ зэрэримыгъэхьащтыр. Ары шхьаеу, клалэм игъусэу Мыекъуапэ зэрэклогъагъэр, рестораным зэрэдычлэсыгъэр янэ-ятэхэм зашлэжырэм кьы-фадэхэштэп, ащклэ кьыфэпхьэ-шэ дэдэр ят ары. Зигъэубжы-рэм пшэштэпкьым зэриуагъэ-гъэми кьыуытыштыгъ... Янэ-жыи ащ гъусэ кьыфэхьышты. Ары шхьаеу, Шыхьам ишлэ-гъоныгъэ фимыгъэцэклэныу ылоу зыригъанэмэ кьыклэ-лэыкьлон ыльэкьыштым кьы-кьэгъащтэ. Клэлэ паг, пшашьэ-хэм агу зэрэрихырэр зыди-мышлэжьэу щытэп, шлү кьэ-лгъэути, ыгу пэшлүеклозэ кьышцигъэзыенкли тлуи елэштэп.

— Шыхьам, сыпсэ закъу, сыкьызэхэпшыкьымэ сыд щышлын, — гур зыфишэу Бэлэ клалэм еплэи, угу мымыжы-мэ укьыгъэушъэбынэу ымакьэ лъэлур хизэу кьыригъэжыагъ. — Боу сэри укьызыхьыгъэ мафэр кьыздэзгъэмэфэклэныу сыфай, ау кьыослуагъи, Мыекъуапэ сыкьыбдэкьуагъэу, рестораным сыкьыбдычлэсыгъэу сятэ-ся-нэхэм зашлэжырэм кьысфадэштэп. Сыда Мыекъуапэ тымыкломэ хьуштыба, нахьы-шлүба уиныбджэгъухэри пкы-гъухэу кьуаджэм...

— Хьушт-мыхьыштымклэ сыкьыоупчыжыныу сщыгъуп-шагъ, — кьедэлунэу фэмьеу, Бэлэ кьыригъэжыагъэр кьеу-хы-фэ емыжэшъоу Шыхьам кьы-пеуагъ. — Уятэрэ уянэрэ ал-па-псэ уиклы мыхьунэу джыри ушъышъэжые цыкьлүшэ, уянэ иджэнаклэ плыгъэу клэлгырыс, сэ кьыздэзыгъэмэфэклэныу пае сыкьэнэштэп.

ышлүабэ дашлэу нэрэ-псэрэклэ чэщыр Бэлэ рихыгъ.

Бэлэ унэм зехьажыым хьа-дэ изыхыгъэм фэдэу чэфын-чъагъ. Янэ щэдэжгъуашхэу кьытыригъэуагъэм хэмылэу пэкьыжыгъ. Ипшашьэ игъэ-псыклэ ныр кьыгъэгумэклэгъ:

— Адэ, нынэ, зи пшыгъа-хэпи, сыдэуи учэфынчъа, хэта ащ фэдизэу угу хэзгъэклэгъэр?

— Сыгу хэзгъэклэгъэ щы-лэп, — шьыпкьэр Бэлэ янэ рилошгъуэп. — Сыгъойшай, сызэрэщытыр сшлэрэп, зыми сыгу елурэп.

— Ар дэи, — ным ышлэшэ хьугъэ. — Клуи гьоль, зыгъэ-сэф, пкэкьынкли мэхьу. Азыфа-гу ит унэ цыкьлоу ежэ Бэлэ зэ-рылгырэм клуи, ащ ит плэ-клорым зыхыгъэклагъ. Гупшы-сэу щылыгъ. Шыхьам кьы-риуагъэхэр ышхьэ щызэпэ-клэкьыштыгъэх. Анахьэу ыгу итлысхьагъэр «Сэ сыкьызы-щыхьыгъэ мафэр кьыздэз-гъэмэфэклэныу пае сыкьэнэ-штэп» зэриуагъэр ары. Ылу-ымыломи, ежыри ехьырэхьы-шэжырэр Шыхьам ар кьызэ-рэдэхьыштым, щыгъуаз «неуш» ылуагъэми ыуж кьыхьан фа-лэхэу зыгу рихьырэ пшашьэ-хэр кьуаджэм зэрэдэхэм.

Арышэ, гужым хэтэу кьы-щигъэзыеным зи ригъэлэштэп. Алоба адыгэмэ ер кьызэры-кьырэр клэпклэ занэу. Кьыхэкьы шлү зэрэлэгъурэ ныбжы-клитлүм зызэфагъэшлэжыу алозэ, яшлүлгъэу илуданэ зэпы-чэу, зэшлэклэдыхэу. Ар ежы-ми кьехьулэн зэрильэкьыштыр ышхьэ кьызеом Бэлэ кьы-кьлигъэштэп. «Ащ нахь хэ-мылгъэу шлү слэгъурэ клалэр члэсынэнэуи?!» — ылуи ыгу-клэ кьэкууагъ. Сыд ылоштыми, ышлэштыми ар кьемыхьулэ-ным пае хэкьыплэу щылэм еусагъ. Ныр кьыфэгумэклэу ыдэжэ кьызеом Бэлэ игуп-шысэн зэпигъэушэ. Иплэлапэ кьэтысы, ылэ шьабэхэмклэ ышхьыашэу, ынэгъушомэ лэ кьащифэзэ кьеупчыгъ:

— Тлэкьу пкэкьыгъа, сип-шашь?

— Хьугъэшхо щылэп, нан, — Бэлэ янэ ыгъэгумэклэныу фэагъэп, — угъойшаеуи, угу мышлэуи кьыхэкьышты. Ари склэклэны, умыгумэкл.

Ным кьыхылухьэгъэ хьатэ

щылэп, ыпхьу ыгу кьызэрэ-фэгъурэр кьыхэщэу кьыфы-зэплэкьызэ унэм икьыжыгъ. Бэли игупшысэ пидзэжыгъ. Шыхьам гъусэ фэхьуным ыгу-клэ кьешлүгъахэу, ушхьагъу-ри кьыгъотыгъ.

Пчэдыжым кьызэтэджы-жыым Бэлэ янэ рилуагъ:

— Нан, нычэпэ сызэгупшы-сагъэр ошлэ, Мыекъопэ техно-логическэ университетым члахьэхэмэ зышлэонгъохэр кьыз-цагъэхьазырыштыгъэ курсэу кьызэуахыштым зыгъэгъэхьы-ары. Арышэ, Мыекъуапэ сы-кьлоу, нахь тэрэзэу ащ сыкьы-щыкьлэупчлэныу сыгу кьэкьыгъ.

— Боу дэгъу, боу игъу, — ным кьыдыригъэштагъ.

Ныр кьезэгъыгъэмэ, ащ игугъу ятэ фимышлэжыми хьу-нэу Бэлэ ылытагъ. Кьэбарым щигъэгъуазэмэ шлэонгъоу Шы-хьам зылуигъэклагъ.

— Сыд кьысэхьулэштми сыдэу сшлын, угу хэзгъэклэныу сыфаеп, — ылуагъ Бэлэ, — нэ-ужым хьурэмклэ оры мысэр, сыкьыбдэклон Мыекъуапэ, ау тызэгъусэу кьуаджэм тыдэкьэу зыкьызгъэлэгъунэу сыфаеп, нычэпэ ащ сыкьызэрэмыты-щтыри пэшлорыгъэшэу кьыосэлэ.

Бэлэ кьызэрэзэгъыштыр Шыхьами ышлэштыгъ, ау мы-кьлохэштэу ылоу зыригъэ-нагъэклэ, нэмыкьлэ пшашьэ гъу-сэ ышлынышэ Мыекъуапэ клон гухэлэ илэгъахэп. Пшашьэм лэуытыплэ ышлыгъэми емыкьлэ хылагъорэп, дэгъуба ащ фэдэу ышхьэ елыгъэжыымэ. Нэут-хашэу, адыгэ пшашьэхэми умышлэжынышэу, алошт-ашлэ-щтымклэ зыфэмысакьыжыхэ-рэр кьуаджэми дэхэ хьугъэ. Ахэм щысэ атырихыным те-щыныхьэхэу арын фае Бэлэ янэ-ятэхэри кьызыкьлэу фэпхьашэхэр.

Ащ Шыхьам зегупшысэм Бэлэ Мыекъуапэ кьыздэклонэу фэмьеу кьызэрэриуагъэм пае ыгъэмьесэным, зыфигъэгъусэ-ным ычлэпклэу щытхьыгъэу фильэгъугъ, рилуагъэхэми арыкьлэжыжыгъ, ау зэгупшы-сагъэхэм ягугъу фишлыныр имыщыклагъэу ылытагъ.

— Шу сызэрэплэгъурэр, Бэл, джы кьэбгъэжыпкьэ-жыгъ, — ылуагъ Шыхьам, пшашьэм лугушлуи.

Ежхэр зыщыщ кьуаджэм иклэу автобус Мыекъуапэ клорэпти, Краснодар кьыкьырэр зэрыклорэ гъогум нэс лъэсэу клонхэ фэагъэ. Ар кьуаджэм километритф фэдизклэ пэчы-жыагъ. Нэбгыритлур зэкьыгъоу кьуаджэм дэкьыхэу зыкьара-гъэлэгъунэу фэмьехэу, зыры-зэу ащ пчэдыжым еклунхэу зэзэгъыгъэх. Ау «насыпынчэр махьушэм тесыми хьэр кьэ-цакьэ» зэралоу, зэмыжэгъэхэ гумэклэгъохэр кьафыкьокьы-гъэх. Пчэдыжым Бэлэ кьызэ-тэджыжыым уашьом ынахэ мэхэхагъэ, пщэ шлүцлэ онтэгъу-хэр кьуаджэм кьышхьаы-гъольхьэагъэх, моу джыдэ-дэм кьыригъэжынышэ кьыри-кьлүтэхэу лъэшэу кьешхыным фэдагъ. Кьызэрэоештым имэ-кьэгъэлүхэу «кьуагъ-сагъ» ало-мэ зэпадэжыгъэхэу, кьолэжыхэр псыхьом иадырабгъу ит пхьэ-шлэбэ чыгышхохэм ашхьапэ кьышызэрэуагъоштыгъэх. Ду-наим зыхьлэпэм гъогу тэхэ-мэ уаеи хьубытэн зэрилгэ-кьыштым пшашьэм ыгу кьыгъэкьлэдыгъ. Етлани лъэсэу ыкьлүштыр маклэп.

(Джыри кьыкьлэтыкьлошт).

ЗЭКЪОШНЫГЪЭМ ИГЪОГУХЭМКІЭ

«Мафэм» тимафэхэр къегъэдахэх

Тыркуем икьалэу Истамбул къикъыгъэ адыгъ къэшъокъо ансамблэу «Мафэр» Адыгъ Республикэм щыI. Мы мафэхэм тыхъэкIэ лъанIэхэм тичIыиIэ дахэхэр зрагъэлъэгъух, зэкъошныгъэм ипчыхъэзэхэхэм ахэлажъэх, тиартистхэм ягъусэхэу концертхэр къатых.

— Купэу «Мафэм» концерт гъэшIэгъон Инэм къыщитыгъ, адыгъ джэгъу щызэхэт-щагъ, — еIо Парламентым идепутатэу КIэрмыт Мухьдинэ. — Ансамблэм хэтхэм псыхъоу Пшызэ ядгъэлъэгъугъ, къуашъом исыхэу загъэпсэфыгъ. Хы ШпуцIэ Iушъом зэкIохэм, бысымхэр дахэу къапэгъокIыгъэх. Концертэу, адыгъ джэгъоу къуаджэм ащыкIуагъэхэм АР-м изаслуженнэ артисткэу Кушъэкъо Симэ ахэлъжъагъ.

Тыгъуасэ «Мафэр» Мыекъуапэ къэсыгъ, лъэпкъ Iофыгъомэ афэгъэхьыгъэ зэIукIэгъум ахэлъжъагъ. Ансамблэм хэтхэр «Адыгъ макъэм» ишIушIэ концерт еплъыштых, «Мыекъуапэ инэфылъэхэм» ягъусэу кинотеатрэу «Гигантым» концерт къыщатышт.

Гъэзетэу «Адыгъ макъэм» ишIушIэ концертэу негъэ республикэ филармонием щыкIоцтым Хьурэнэ Азэ орэд къыщиIоцт. Лъэпкъ Iофыгъомэ япхыгъэ зэхэхэм ахэлажъэзэ, музыкальнэ искусствэм ар шIукIэ щашIэ.

ИскусствэхэмкIэ кIэлэцIыкIу еджапIэу Кошхьаблэ дэтыр Хьурэнэ Азэ къыухыгъ. Сэнэхатэу къыхихыгъэр экономикэм нахъ епхыгъэми, ыгукIэ культурэм пэблагъ.

— Къэшъокъо ансамблэу «Синдикэм» хэтхэр, лъэпкъ искусствэм фэлъжъэрэ орэдыIохэр синэIуасэх, упчIэжъэгъу эсшIых, — еIо Хьу-

рэнэ Азэ. — «Адыгъ макъэм» ипчыхъэзэхэхэу сидуапэу сыхэлъжъэшт. ШIу зышIэ зышIоигъохэр концертным еплъынхэу къесэгъэблагъэх, адыгъ гъэзетым икьитхыкIын чанэу хэлъжъэнхэу сыкъаджэ.

Ансамблэу «Синдикэм» хэт къэшъуакIомэ агузэгъу итыр Хьурэнэ Азэ.

КIЭЛЭЦIЫКIУХЭМРЭ СПОРТЫМРЭ

Ейскэ щешIагъэх

Урысыем ифутбол клубэу «Шъо Iэгуаом» икIэху ешIэгъухэр хэгъэгум ишъолъырхэм ащэкIох. Адыгъ Республикэм и СДЮСШОР ичемпион хъугъэхэр зэIукIэгъум ахэлажъэх. Къалэу Ейскэ щызэхатэгъэ зэнэкъокъум АдыгъкIалэ икомандэу 1999 — 2000-рэ илээсхэм къэхъугъэ кIалэхэр зыхэтыр хэлъжъагъ. ТиньбжыкIэхэм пэцIэныгъэ адызэрахъагъ ПэншIу Вячеславрэ Тхьаркъохъо Муратрэ.

Ейскэ команды 10 щызэIукагъэр. Апэрэ купым щызэдешIагъэх Адыгеим, Къэрэщэе-Щэрджэсым, Ставрополъ краим, Ростов хэкум, Чечэным якIэлэеджакIохэр. Адыгъ Республикэм ифутболистмэ текIоныгъи 3 къыдахыгъ, зыр ашIуахыгъ. Финалынкъом Темыр Осетиемрэ Адыгеимрэ зыщызэIокIэхэм, Осетием

ифутболистхэм ешIэгъур ахыгъ. Яцэнэрэ чIыпIэм икьыдэхын Адыгеимрэ Чечэнымрэ яфутболистхэр фэбэнагъэх. ЕшIэгъур аухынымкIэ зы такъикъи къэмынэжыгъэу Чечэным икомандэ ыпэкIэ кыилъи, тикъэлапчэ Iэгуаор къыдидзагъ, 1:0-у текIоныгъэр къыдихи, яцэнэрэ чIыпIэр фагъэшъошагъ.

АдыгъкIалэ икомандэ тирес-публикэ ичемпион зэхъум мы футболистхэр арых ешIагъэхэр, къэлэпчъэIутыр: ГьукIэлI Мурат, ешIаIохэр: Еутых Щамил, Еутых Алий, Пшыпый Дамир, Очэпш Долэт, Хьэкомэ Тимур, СтIашъу Азэма, Еутых Аскэр, Хьэкомэ Шыумаф, Тхьагъэпсэу Альбек, Беляев Александр, ШэхэлI Къэплъан, тренерхэу Тхьаркъохъо Муратрэ Уджыхъу Байзэтрэ футболистхэм Iоф адашIагъ, текIоныгъэм фащагъэх.

— 1997 — 98-рэ илээсхэм къэхъугъэ кIалэхэр зыхэтхэ командэхэр бэдзэогъум и 2-м къалэу Волжскэ щызэIукIэштых, —

еIо АР-м футболымкIэ и СДЮСШОР изавучэу ПэншIу Мыхьамодэ. — Кошхьаблэ районым икомандэу Аульэ Зауррэ Щэлбай Артуррэ зипащэхэр Къыблэ шъолъырым икIэху зэнэкъокъухэм ахэлъжъэшт. Бэдзэогъум и 16-м 1995 — 96-рэ илээсхэм къэхъугъэ кIалэхэр Краснодар щызэдешIэштых. АдыгъкIалэ икомандэу Хьаджэбыекъо Муратрэ Тхьаркъохъо Тимуррэ зипащэхэр апэрэ чIыпIэхэм афэбэнэшт.

Аужырэ илээсхэм Адыгеим ифутбол ешIапIэхэм япчъагъэ хэхъуагъ, зэнэкъокъухэми тиспортсменхэр нахьыбэрэ ахэлажъэх, тагъэгъушIо.

ФУТБОЛ. ЯТIОНЭРЭ КУПЫР

Пчъагъэр тэрыкIэ дэеп

«Торпедо» Ермэлхьабл — «Зэкъошныгъ» Мыекъуапэ — 0:0.

Мэкьюогум и 28-м Ермэлхьаблэ щызэдешIагъэх, нэгъырэ 3000 еплъыгъ.

Зыщыагъэхэр: С. Погарченко — Шахты, Д. Березнев — Ростов-на-Дону, П. Кулалаев — Волжский.

Ермэлхьаблэ ифутболистхэм Iогъогогъо тикъэлэпчъэпкъ Iэгуаор къытырагъэфагъ. Бысымхэм текIоныгъэр къыдахы зэрашIоигъуагъэр зэIукIэгъум къыщыхэщыгъ, ау ыпэкIэ зы нэгъырэ нахъ тренерхэм зэрэщырамыгъэшIагъэр къызыхэкIыгъэр гурыIогъуае. «Зэкъошныгъэм» икьэлапчъэ къызэригъэгъунэрэм дакIоу, «Торпедэм» иухъумаIохэр мымакIэу ыгъэгумэкIыгъэх. Тифутболистхэу Д. Павловым, А. Романенкэм, С. Сандаковым, «Торпедэм» щешIэрэ С. Зангаревым судьям тамыгъэ гъожъхэр аригъэлъэгъугъэх, дысэу ешIагъэхэу ылытагъ.

Купым хэтхэр зэрешIагъэхэр: СКА — «Ангушт» — 0:1, еплъыгъэр 900, «Беслан» —

«Дагдизель» — 2:1, еплъыгъэр 300, «Мэщыкъу» — «Автодор» 3:2, еплъыгъэр 2200-рэ, «Краснодар-2000» — «Астрахань» — 0:0, еплъыгъэр 300, «Кавказтрансгаз» — «МИТОС» — 1:3, еплъыгъэр 1200-рэ, «Таганрог» — «Батайск» — 1:4, еплъыгъэр 600, «Динамо» — «Энергия» — 3:1, еплъыгъэр 1000.

ЧIыпIэу зыдэщытхэр

Мэкьюогум и 28-м ехъулэу купэу «Къыблэм» хэт командэхэр чIыпIэу зыдэщытхэмрэ очко пчъагъэу яIэмрэ.

1. «Черноморец» — 33
2. «Торпедо» — 30

3. «Мэщыкъу» — 26
4. «Кавказтрансгаз» — 22
5. «Энергия» — 21
6. «Краснодар — 2000» — 20
7. «Астрахань» — 19
8. «Зэкъошныгъ» — 17
9. «Беслан» — 17
10. «МИТОС» — 15
11. «Дагдизель» — 12

12. СКА — 12
13. «Батайск» — 11
14. «Динамо» — 11
15. «Ангушт» — 8
16. «Автодор» — 7
17. «Таганрог» — 7.

Бэдзэогъум и 4-м «Зэкъошныгъэр» «Краснодар-2000»-м Мыекъуапэ щыIукIэшт.

НэкIубгъом итхэр зыгъэхъазырыгъэр ЕМТIЫЛЪ Нурбый.

Зэхэзыщагъэхэр: Адыгъ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

КъыдзыгъэкIырэр: Адыгъ Республикэм лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адырIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Комитет
Адресыр: ур.Крестьянскэр, 236

Редактор
шъхьалэр

ДЭРБЭ
ТИМУР

Редакциер
зыхэшыIэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхьалэм
иагърэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшъэдэкIыжъ зы-
хьырэ секретарыр:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъатыгъэр:

Урысые Федерацием хэутын IофхэмкIэ, телерадиокъэтынхэмкIэ ыкIи зэлы-
IэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыпIэ гъэлорышIапI, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъэзетым къыхиутыхэрэм мышъыпкъагъэу къахафэхэрэмкIэ къэзытхыгъэхэм пшъэдэкIыжъ ахы. Къатхэхэрэмрэ гъэзетым шылажъэхэрэмрэ яеплъыкIэ зэтемыфэн ылъэкIышт. Гъэзетеджэхэм къытфагъэхьырэ тыхыгъэхэр зэхэтфыхэрэп ыкIи къэзытхыгъэхэм аIэкIэдгъэхъажыхэрэп.

Зыщыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр
6155
Индексхэр
52161
52162
Зак. 1958

Хэутыным узщыкIэтхэнэу щыт уахътэр
Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ уахътэр
Сыхъатыр 18.00